

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Навчально-наукового

інституту педагогіки і психології

Світлана КОНДРАТЮК

28 серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

галузь знань 23 Соціальна робота

спеціальність 232 Соціальне забезпечення
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Соціальне забезпечення
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(назва)

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією ННППІ

28 серпня 2024 р.

Голова _____

Юлія БОНДАРЕНКО, доктор
педагогічних наук, професор

СУМИ 2024

Розробник:

ЗНОБЕЙ Олексій Володимирович, старший викладач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

Протокол № 1 від 28 серпня 2024 року.

Завідувач кафедри
канд. пед. наук, доцент

Анжела ПОЛЯНИЧКО

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	бакалавр	Обов’язкова	
		Рік підготовки	
		3й	
Семестр			
Загальна кількість годин – 180		5-й	
		Лекції	
		30 год.	
		Практичні, семінарські	
		38 год.	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
	110 год.		
	Консультації		
2 год.			
Вид контролю: іспит			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Досягнення всебічного, глибокого розуміння майбутніми фахівцями соціальної сфери природи і сутності відносин із соціального забезпечення, засвоєння ними знань, основних принципів та норм права соціального забезпечення, змісту основних законодавчих актів; формування у майбутніх фахівців соціальної сфери уявлення про державні соціальні стандарти та соціальні гарантії у системі соціального забезпечення; на основі сформованих знань практичне оволодіння технологіями соціального забезпечення населення.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Технології соціального забезпечення» пов'язана із іншими навчальними дисциплінами освітньо-професійної програми підготовки напряму «Соціальне забезпечення», зокрема «Пенсійне забезпечення в Україні», «Економічні основи соціального забезпечення» та ін.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН 1	Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування завдань спеціальності, відтворювати факти (дати, події, принципи й закономірності суспільного розвитку), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, робити висновки, аргументувати свої думки.
ПРН 2	Грамотно висловлюватися в усній та писемній формі, використовувати мову професійного спілкування, пояснювати й характеризувати факти і явища державною та іноземними мовами.
ПРН 3	Розуміти наукові принципи, що лежать в основі соціальної діяльності, ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання зі спеціальності, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.
ПРН 4	Давати визначення і виокремлювати основні поняття, використовувати власні приклади для ілюстрації відповідей, знаходити спільні риси та відмінності при порівнянні фактів, явищ, характеризувати соціальні явища.
ПРН 5	Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.
ПРН 6	Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.
ПРН 7	Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.
ПРН 8	Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички.
ПРН 9	Практикувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних

	життєвих обставин.
ПРН 10	Визначати зміст діяльності, зв'язки та межі компетенції установ та закладів соціального захисту, соціальних служб, інших організацій.
ПРН 11	Використовувати методи діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.
ПРН 12	Застосовувати методи соціальної роботи в конкретних умовах взаємодії з клієнтом.
ПРН 13	Обґрунтовувати необхідність соціальних змін, прийняття практичних рішень щодо покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.
ПРН 14	Застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.
ПРН 15	Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.
ПРН 16	Використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів.
ПРН 17	Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.
ПРН 18	Демонструвати знання основних етапів становлення і розвитку соціальної роботи як науки та практичної діяльності, нормативно-правової бази соціальної роботи та соціального забезпечення.
ПРН 19	Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, гендерних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.
ПРН 20	Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	студент/-ка демонструє повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; знання основної та додаткової літератури; виявляє креативність у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
Б	студент/-ка демонструє достатні знання матеріалу в заданому обсязі, з певною систематичністю виконує практичні завдання, передбачені навчальною програмою; виявляє переважно конструктивний і репродуктивний характер використання набутих знань та умінь.
С	студент/-ка виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, успішно виконує практичні завдання, засвоїв/-ла основну та додаткову літературу, виявляє здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента/-ки наявні незначні помилки.
Д	студент/-ка виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент/-ка спроможний/-на усунути їх із допомогою викладача/-ки.
Е	виставляється студентіві/-ці, відповідь якого/-ї під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення.
F	студент/-ка не спроможний/-на до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни. студент/-ка не опанував/-ла матеріал навчальної дисципліни
FX	студент/-ка не опанував/-ла матеріал навчальної дисципліни на достатньому рівні, але рівень залишкових знань та умінь дозволяє повторно складання підсумкового контролю за результатами самостійної підготовки.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль														Самостійна робота	Підсумковий контроль
РОЗДІЛ 1							РОЗДІЛ 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
28							28							19	25
100															

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		
		для екзамену, курсowego проекту (роботи), практики	для заліку	
90–100	A	відмінно	зараховано	
82–89	B	добре		
74–81	C			
64–73	D	задовільно		
60–63	E			
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано можливістю повторного складання	3
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано обов'язковим повторним вивченням дисципліни	3

5. Засоби діагностики результатів навчання

При організації навчання за кредитно-модульною системою для визначення рівня знань студентів застосовується процедура формування підсумкової оцінки з навчальної дисципліни за двома складовими - результатами поточної навчальної діяльності та результатами діагностики якості знань при складанні екзамену (переважно у письмовій формі). Поточна навчальна діяльність передбачає послідовне і систематичне накопичення балів за виконання всіх запланованих видів робіт, зазначених у робочих навчальних програмах навчальних дисциплін.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських та практичних занять і має на меті перевірку і визначення рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Форми проведення поточного контролю

під час навчальних можуть бути різними: усне опитування, обговорення проблемних питань, розв'язання ситуаційних завдань, виконання тестів, виконання аудиторних та позааудиторних контрольних робіт тощо.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі **методи контролю**:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда; екзамен.

- методи письмового контролю: тестові завдання, розв'язання задач і вирішення проблемних ситуацій репродуктивного, конструктивного і творчого рівнів;

- методи практичного контролю: виконання самостійних завдань;

- методи самоконтролю: самоаналіз, самооцінка.

Повний і остаточний підсумок вивчення студентами навчальної дисципліни здійснюється під час **семестрового (академічного) контролю**. При семестровому контролі враховуються результати всіх попередніх видів контролю вивчення навчальної дисципліни.

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виводиться із суми балів за поточну успішність та за екзамен.

Перелік питань для семестрового контролю, що охоплює зміст навчальної дисципліни та виноситься на семестровий (академічний) контроль, наводиться в робочій навчальній програмі (розділ «Перелік питань до підсумкового контролю знань студентів»).

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ I. СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК БАЗОВА КАТЕГОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ, СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

Тема 1. Соціальна держава: поняття, ознаки, моделі, критерії, мета, завдання, принципи та значення.

Ознаки демократичної і правової держави. Поняття «соціальна держава». Моделі соціальної держави. Мета, принципи і завдання соціальної держави.

Тема 2. Соціальне забезпечення як складова соціальної політики і фундаментальна категорія права соціального забезпечення.

Взаємозв'язок визначень соціальної сфери та соціальної політики. Соціальна політика в сфері соціального забезпечення. Поняття соціального захисту економічно активного населення і економічно пасивного населення. Соціальні зобов'язання держави в сфері соціального. Соціальне забезпечення як фундаментальна категорія права соціального забезпечення. Ознаки, функції і складові соціального забезпечення.

Тема 3. Світові системи соціального забезпечення.

Класичні моделі соціального забезпечення. Німецька система соціального забезпечення Отто фон Бісмарка. Британська система соціального забезпечення Уільяма Беверіджа. Модель остаточного соціального забезпечення. Модель інституціонального перерозподілу. Континентальна, англосаксонська і скандинавська, південно-європейська моделі соціального забезпечення.

Тема 4. Право на соціальне забезпечення та його гарантії.

Поняття та загальна характеристика права на соціальне забезпечення. Право на соціальне забезпечення в системі основних прав і свобод людини та громадянина. Права, що сприяють матеріальному забезпеченню людини в разі втрати чи недостатності трудових доходів. Право на соціальне забезпечення в міжнародно-правових актах. Гарантії права на соціальне забезпечення.

Тема 5. Організаційно-правові форми соціального забезпечення.

Поняття і загальна характеристика організаційно-правових форм соціального забезпечення. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Державне соціальне забезпечення. Недержавне соціальне забезпечення.

Тема 6. Державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії.

Поняття, мета встановлення, принципи формування державних соціальних стандартів. Система і класифікація соціальних нормативів. Прожитковий мінімум як базовий державний соціальний стандарт. Застосування державних соціальних стандартів та нормативів у сфері соціального забезпечення. Державні соціальні гарантії. Державний моніторинг застосування державних соціальних стандартів та нормативів.

Тема 7. Правовідносини у сфері соціального забезпечення.

Поняття, основні ознаки, види правовідносин у сфері соціального забезпечення. Суб'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення. Об'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення. Зміст соціально-забезпечувальних

правовідносин. Матеріальні правовідносини у сфері соціального забезпечення. Соціально-фінансові страхові правовідносини у сфері соціального забезпечення. Процедурні правовідносини у сфері соціального забезпечення.

РОЗДІЛ II. ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНО АКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ І ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ.

Тема 8. Обов'язкове державне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням і похованням.

Право громадян на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням. Соціальні допомоги та виплати з коштів Фонду соціального страхування у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю. Порядок і строки проведення страхових виплат Фондом соціального страхування у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.

Тема 9. Технології реалізації загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

Завдання та умови загальнообов'язкового соціального страхування від безробіття. Суб'єкти страхування на випадок безробіття. Матеріальне забезпечення на випадок безробіття. Забезпечення незастрахованих осіб.

Тема 10. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

Завдання та принципи страхування від нещасного випадку і гарантії забезпечення прав застрахованим особам. Суб'єкти та об'єкти страхування від нещасного випадку. Страховий ризик і страховий випадок відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності». Нещасний випадок та професійне захворювання. Види та порядок призначення виплат потерпілому.

Тема 11. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття

Принципи страхування на випадок безробіття. Законодавство про страхування на випадок безробіття. Особи, які підлягають страхуванню на випадок безробіття. Право на матеріальне забезпечення на випадок безробіття та соціальні послуги. Види забезпечення та соціальні послуги. Профілактика настання страхових випадків. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Тема 12. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності

Поняття загальнообов'язкового державного соціального страхування. Законодавство України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування та його завдання. Право громадян на забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням. Види загальнообов'язкового державного

соціального страхування. Принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування. Суб'єкти та об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування. Особи, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню. Свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Страховий стаж.

Тема 13. Організаційно-правові основи державної соціальної допомоги.

Загальна характеристика допомог зі соціального забезпечення. Поняття державної соціальної допомоги. Державна допомога сім'ям з дітьми. Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям. Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам. Призначення субсидії для оплати житлово-комунальних послуг

Тема 14. Технології соціального захисту ветеранів війни, інвалідів, ветеранів праці та інших осіб похилого віку.

Поняття і зміст статусу ветерана війни та осіб, на яких поширюється чинність Закону «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Пільги ветеранам війни та гарантії їх соціального захисту. Соціальний захист інвалідів за законодавством України. Законодавче визначення поняття ветерана праці та кола осіб, які визнаються такими. Пільги ветеранам праці. Статус громадян похилого віку і гарантії їх соціального захисту. Статус ветеранів військової служби. Їх соціальний захист.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

№ п/п	Назва теми	Аудиторні години ДФН		Години самостійної роботи ДФН	Аудиторні години ЗФН		Години самостійної роботи ЗФН
		лекційні	практичні		лекційні	практичні	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
РОЗДІЛ І. СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК БАЗОВА КАТЕГОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ, СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ							
1.	Соціальна держава: поняття, ознаки, моделі, критерії, мета, завдання, принципи та значення	2	2	6			
2.	Соціальне забезпечення як складова соціальної політики і фундаментальна категорія права соціального забезпечення	2	2	8			
3.	Світові системи соціального забезпечення	2	2	8			
4.	Право на соціальне забезпечення та його гарантії	2	2	8			
5.	Організаційно-правові форми соціального забезпечення	2	2	8			
6.	Державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії	2	2	8			
7.	Правовідносини у сфері соціального забезпечення	2	2	8			
РОЗДІЛ ІІ. ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНО АКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ І ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ							
8.	Соціальний захист економічно активного населення	4	2	8			
9.	Форми захисту соціально вразливих категорій населення	2	2	8			
10.	Загальнообов'язкове державне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням і похованням	2	4	8			
11.	Загальнообов'язкове державне	2	4	8			

	соціальне страхування на випадок безробіття						
12.	Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності	2	4	8			
13.	Організаційно-правові основи державної соціальної допомоги.	2	4	8			
14.	Технології соціального захисту ветеранів війни, інвалідів, ветеранів праці та інших осіб похилого віку	2	4	8			
	Загалом годин	30	38	110			

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Конституція України// Відомості ВР України. 1996. № 30. С. 141.
2. Загальна декларація прав людини: Законодавство України про шлюб, сім'ю та молодь. К.: Юрінком, 1997. С. 22-23.
3. Право соціального забезпечення України : навч. посібник / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, С. М. Синчук, В. Л. Стрепко. 3-тє вид., змін. і доп. К., 2012.
4. Сташків Б.І. Гарантії права на соціальне забезпечення: Навч. вид. Чернігів: Чернігів. держ. ін.-т права, соц. технолог. та праці, 2011. 100 с.
5. Право соціального забезпечення України: Навчальний посібник / За заг. ред. П.Д. Пилипенка. К. : Істина, 2010. 224 с.
6. Шумило М.М. Правове регулювання пенсійного забезпечення державних службовців. Монографія. К.: Ніка-Центр, 2010. 272 с.
7. Коробенко Н.П. Пенсійне забезпечення по інвалідності в солідарній системі України: Монографія. К.: Видво Акад. прац. і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2011. 172 с.
8. Про пенсійне забезпечення: закон України від 05 листопада 1991 р.: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1788-12>
9. Про соціальні послуги : закон України від 19 червня 2003 р.: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=966-15>
10. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: закон України від 14 січня 1998 р.: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=16%2F98-%E2%F0>

Додаткові:

1. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права: міжнародний документ від 16.12.1996 р.: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_042
2. Європейська соціальна хартія: міжнародний документ від 03.05.1996 р.: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_062
3. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: закон України від 08 липня 2011 р.: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3668-17>
4. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: закон України від 09 липня 2003 р.: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1058-15>
5. Про недержавне пенсійне забезпечення: закон України від 09 липня 2003 р.: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1057-15>
6. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату

працевдатності: закон України від 23 вересня 1999 р.:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>

7. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: закон України від 02 березня 2000 р.:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>

8. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування узв'язку з тимчасовою втратою працевдатності та витратами, зумовленими похованням: закон України від 18 січня 2001 р.: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2240-14>

9. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: закон України від 02 березня 2000 р.:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>

10. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: закон України від 09 квітня 1992 р.:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2262-12>

11. Про прожитковий мінімум: закон України від 15 липня 1999 р.:
<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=966-14>

12. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: закон України: закон України від 05 жовтня 2000 р.:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>

13. Про соціальні послуги: закон України від 19 червня 2003 р.:
<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=966-15>

14. Коробенко Н.П. Пенсійне забезпечення по інвалідності в солідарній системі України: Монографія. К.: Видво Акад. прац. і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2011. 172 с.

15. Шумило М.М. Правове регулювання пенсійного забезпечення державних службовців. Монографія. К.: Ніка-Центр, 2010. 272 с.

16. Шумило М.М. Розвиток науки права соціального забезпечення на сучасному етапі: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/DiP/2011_53/05_12.pdf

17. Сташків Б.І. Юридичні факти в праві соціального забезпечення: Монографія. Черво соціального забезпечення: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2008. 504 с.

18. Чутчева О. Адресність як галузевий принцип права соціального забезпечення.: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11hogpcz.pdf>

19. Прилипко С.М. Проблеми теорії права соціального забезпечення. Монографія. Х.: ПП «Берека-Нова», 2006. 264 с.

20. Про загальне обов'язкове пенсійне забезпечення: закон України від 09 липня 2003 р.: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1058-15>

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)

4. <http://mvs.gov.ua> – Міністерство внутрішніх справ
5. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
6. <http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
7. <http://www.rada.kiev.ua> – Бібліотека Верховної Ради України
8. <http://www.scilib.univ.kiev.ua> – бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
9. <http://www.ukma.kiev.ua> – наукова бібліотека Національного університету Києво-Могилянська академія
10. <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/index.htm> – Форум права (електронне наукове фахове видання)
11. <http://ru.wikipedia.org> – Вікіпедія (свободная енциклопедия)
12. <http://www.lawbook.by.ru> – Библиотека юриста